COJUȘNA

Jud. Chișinău. Atestat la 7 martie 1508

NOTĂ STATISTICĂ (a. 2002). Satul este alcătuit din 2.300 de gospodării. Populația - 7. 000 de oameni. Apți de muncă - 4. 978. Gospodării țărănești individuale - 1. 300. AGȚ și SRL - 3. Fabrică de vinuri, producția căreia este exportată în Canada, Anglia, Cipru, Rusia, Țările Baltice ș. a. Fondul locativ - 267 mii mp. Case locuibile - 2. 198, apartamente - 291, dintre care în 609 au instalații de apă, iar în 2. 167 folosesc gaz lichefiat. Fîntîni - 380. Drumuri - 20 km cu îmbrăcăminte dură, dintre care în urma calamităților din ultimii ani cca 8 km au fost avariate. 23 de magazine, cafenele și baruri, spital și policlinică, 3 farmacii, 2 grădinițe de copii, școală medie și un liceu cu predarea în limba română, școală de artă, un combinat de instruire tehnologică, 3 biblioteci, casă de cultură, 2 stadioane, oficiu poștal.

O frumoasă istorie a comunei lor au scris S. Cojușneanu și L. Bulat. Și se deschide ea cu o dulce legendă despre Ștefan cel Mare, care tare "demult, la o îngemănare de secole, se întorcea cu oastea spre cetatea de scaun, după o bătălie grea dar victorioasă asupra tătarilor. ...Într-o poiană însă dădură de un sălaș de om. La auzul sunetului de corn și zăngănitului de arme stăpînul sălașului a ieșit în întîmpinare... și mare i-a fost uimirea cînd îl văzu pe Ștefan oaspete al său. Domnitorul Moldovei așijdere se minună că îl are în față pe spătarul Cojușneanu, care îi slujise cu credință amar de vreme...

După ce domnitorul și oștenii săi se ospătară din bunurile spătarului, după ce îi ascultară păsurile și bucuriile, Ștefan cel Mare ar fi zis la despărțire: "Pentru credință și milostenie îți fac danie locurile aceste. Satul ce va fi să apară aici să-ți poarte numele, iar izvorul - rangul. Și unde-i codru să crească poamă, pe oșteanul care trece pe aici să-l cinstească, puterea lui să crească și pe dușman să-l zdrobească...".

Hai zi, care din satele de codru nu ar vrea să se poată mîndri cu o asemenea legendă amintind de marele domnitor!.. Și, să vezi mata, de la legendă pînă la adevăr nu-i chiar atît de departe. Ștefan moare

la 1504, iar prima veste despre aşezarea satului vine chiar peste 4 ani, cum va arăta Dicţionarul statistic al Basarabiei editat la 1923. Altă sursă, cu 2 decenii mai tîrziu, adică în 1528 (7 martie), arată că satul ar fi existat de acum pe "cînd Mavruşca, soţia lui Costel Posadnic, devine proprietară aici. Cîndva fusese cumpărat de bărbatul ei Toader Posadnic cu 320 zloţi tătăreşti".

Într-o hotarnică a Mănăstirii Căpriana de la "Pătru Voevod" se spune că marginea moşiei "mergi pideasupra Truşenilor, şi pideasupra *Cojuşnei,* şi pideasupra Străşenilor, şi pideasupra Curlucenilor, şi pideasupra Volosănilor tot pe zarea dealului prin prăvalul apelor". Documentul e datat cu velet 7053 (1545).

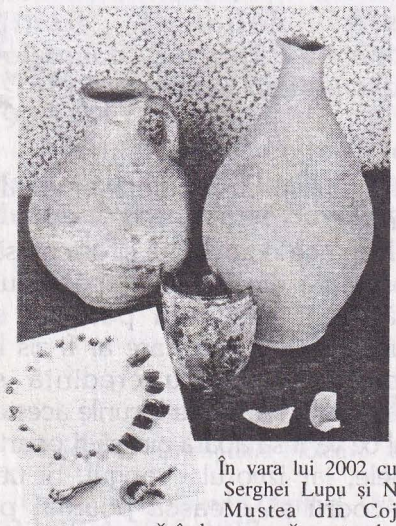

În vara lui 2002 cumnaţii Serghei Lupu şi Nicolae Mustea din Cojuşna, săpînd o groapă pentru beci, au găsit moaştele a două fiinţe umane, alături de care au dat de un burlui şi un ulcior de lut, un pahar de sticlă, un şirag de mărgele din piatră colorată prelucrată, o fibulă şi lacătul salbei. Doctorul habilitat V. Dergaciov, directorul Institutului de Arheologie şi Etnografie al AŞM, a eliberat dlui Lupu un certificat, prin care confirmă că mostrele descoperite prezintă interes pentru istoria ţinutului şi "ţin de cultura arheologică Cerneahov - Sîntana de Mureş datată cu secolele III-IV e. n.". Astfel stînd lucrurile, s-ar putea întîmpla ca vîrsta satului să fie cu vreo 10-12 secole mai adîncă decît se credea oficial pînă la această descoperire.

"Dar toate documentele care s-au scris atunci şi în secolele care au urmat, observă V. Nicu într-un articol despre localitate, atestă şi alt adevăr incontestabil: satul Cojuşna a fost un cuib de răzeşi, mazili şi boieri. Şi multe documente referitoare la el s-au păstrat - păcat că ultimele generaţii din Cojuşna nu le-au cunoscut, fiindcă nu au avut acces la ele. Documentele din 29 iunie 1648 şi 5 iunie 1665, făcute acolo pe loc, nu mai vorbesc de boieri sau moşieri, ci numai de mazilii din sat - Nistor, Vasile, Ştefan, Drăgan şi fratele său, feciori ai Oncii, care se înţeleg asupra unor părţi de moşie fără s-o vîndă la străini...".

O cronică turcească arată că "la 18 ale lunii şaban (1 oct. 1711 - n.n.) zi de joi" marele vizir "Baltagi" Mehmed paşa "a pornit şi a trecut dincoace de Dunăre în partea Isaacei (Isakci)", dar mai înainte "a dat un cîştin din soldele oştirii la manzilul numit *Kaşnuca*", localitate ce se presupune că ar fi fost Cojuşna noastră.

În 1738, pe timpul lui Grigore Ghica, curierul englez John Bell d'Antermony, pînă a poposi în Rusia, trece şi prin Iaşi, iar de acolo va merge prin Voroneţ, Străşeni, *Cojuşna*, "satul Chişinău" şi va ajunge la Tighina (Bender).

Satul e pomenit şi cu altă ocazie. O "piatră vicleană", în loc de hotar limpede, devine motivul pentru care jălbaşii "Vasâle Alexei şi alţi fraţi moşeni alor dela Sireţ" încap într-o încîlcire de hotare, iar

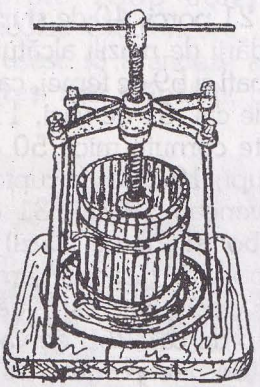

Un asemenea teasc a fost păstrat cîndva și de Semion Cojușneanu, profesor de geografie, care împreună cu Ludmila Bulat au scris istoria satului întitulată "Pași în ascensiune".

pentru a desface lucrurile sînt chemați martori de încredere care sînt "Nestor și Enache Borălă din Micăuți, Onică Boboc di acolo, și Nestor Doni *ot Cojușna*, și preotul Vasâle *ot tam*". Se produceau aceste descîlciri de hotare în 1756. Ultimii doi martori se vede că aveau mare trecere la poporeni, pentru că sînt față și la întocmirea unei hotarnice a moșiei Cojușna din 22 iunie 1765, făcută din porunca lui Grigore Ghica de către "hotarnicul Simion Roadedeal", mazilul. În hotarnică sînt trecuți numai răzeși cu părți de răzeșie moștenite, și nicidecum "donate sau cumpărate". Prezenți mai sînt - "din bătrînul Oncii: Damaschin Scorici, Toader Cojușneanu, mazîl, Ioniță Carp, Constantin Todiraşcu; din bătrînul Zubrescu: Toader dela Micăuți, Ioniță dela Bogzeni, Nani dela Peresecina, Constantin Iftodi și Alexandru sin Istrati".

"... Și iată că vine administrația militară rusă din vremea războiului ruso-turc din anii 1768 - 1774. La prima înregistrare din 1772 nu s-a găsit nici un boier, dar gospodăriile celor din sat li s-au părut celor veniți destul de solid întemeiate ca să scrie în condici, în dreptul satului Cojușna, "raznîe pomeșciki 64 dvorov", adică "64 de gospodării aparțin la diferiți boieri". Nici în 1774 administrația rusă nu găsește aici boieri veniți, străini. Dar și din cei înregistrați în 1772 nu mai rămăseseră toți pe loc: birul și starea de război, corvoada în folosul armatei ruse, i-a făcut pe mulți să lase satul și să plece aiurea. Numai peste doi ani erau 51 de gospodării țărănești, dintre care abia 35 erau în stare să plătească bir. Chiar în acel an 7 gospodari își lăsaseră casele pustii. Au mai fugit apoi și alții".

În vara lui 1772 Ioniță Costin, metoh al mănăstirii Galata, vinde lui Ursul Agapie mazil jumătate din averea sa cu martori, printre care apare același preot *"Vasîlache ot Cojușna"*. Prin 1769 au o biserică de lemn cu hramul Sf. Gheorghe, cum afirmă Chiril Damian, preotul care oficiază azi serviciul divin în biserica Sf. Gheorghe de la Cojușna. Pe atunci preot paroh aici era blagocinul Vladimir Baltaga.

Stema satului reprezintă un scut în partea de sus avînd incrustat cuvîntul "Cojușna". În centrul scutului este plasat un strugure înconjurat de o cunună de stejar. În partea inferioară este imprimat anul primei atestări documentare a satului - 1508.

Populația compactă ca etnie e alcătuită din 40 de moldoveni, iar ca stare socială se află un călăraș, un volintir, trei mazili, 6 ruptași, 6 femei sărace. Două decenii mai tîrziu (5 mai 1785) "Vasile

Bocan cumpără cu 230 lei parte din Iuțeni în bătrînul Coșmariul de la următorii răzeși: Gavril *ot Cojușna*, Vasile Bobeico, Ermurache Munteanu ot Boșcana, Vasile Macovei ot Corjov...".

În 1812 Basarabia este anexată de ruși. Dar viața continuă. Un an mai tîrziu, în acea bisericuță veche, preotul Gheorghe a botezat 19 băieți și 16 fete, a cununat 8 perechi de însurăței, dar a mai prohodit 8 bărbați și 6 femei.

"La recensămîntul din 1817, scrie savantul Vladimir Nicu, se pare că se întorseseră cu toții în sat fugarii de la 1772 și acum satul e alcătuit din 120 de gospodării de răzeși, dintre care 19 de mazili și 20 de ruptași de vistierie. Mai existau 10 văduve și 45 de burlaci. Aveau 2 preoți, un diacon și 3 dascăli - careva dintre ei era și învățător la școală". În 1820 sînt înregistrate 8 gospodării duhovnicești (7 cai, 22 de vaci, 19 boi, 30 de oi, alte 18 vite cornute mici, 21 porci, 40 de stupi); 23 de gospodării de mazili alcătuite din 28 de bărbați și 59 de femei, care posedau 36 de cai, 61 de vaci, 113 boi, 97 de vite cornute mici, 50 de oi, 130 de stupi; 10 case de ruptași (cărora le reveneau 19 cai, 31 de vaci, 44 de boi și 28 de livezi) și 126 de gospodării țărănești, mai săraci chiar decît ruptașii, căci țineau doar 86 de cai, 263 de vaci, 201 oi, 365 de vite cornute mici, 308 porci și 35 de stupi de albine. Mai existau 5 case de malorosieni și de ovrei care țineau 2 cîrciumi și două beciuri de vin. Cei mai buni prisăcari se numără preoții Gheorghe Bivol și Zamfir Bivol, apoi Toader Damaschin, alt Gheorghe Bivol, Păvălache și Andrei Damaschin, Vasilache Nistor, Ion Sagaidac, Dumitru Carp, Ieremia Leonte și Pavel Afteni. Ei vînd miere stoarsă, faguri cu miere și ceară. Satul e vestit (alături de Lăpușna și Manoilești) prin livezi întinse și vii. Au de acuma și o fabrică de cărămizi.

Fragment de basorelief (imprimare în metal) reprezentînd un car de luptă antic, probabil roman, păstrat în cabinetul de istorie de la școala medie din Cojușna, pe care de mai mulți ani îl conduce profesorul Gheorghe Boșcăneanu. Misterul apariției acestei relicve pe moșia satului rămîne încă nedezlegată.

Tare mulți străini vor să cumpere pămînturile răzeșilor, să pună mîna pe moșiile Cojușnei. Dar lumea se ținea de pămînt ca de sînul mamei. Încercările boierului Păun de a cumpăra părți de moșie de la ei, scriu S. Cojușneanu și L. Bulat în lucrarea "Pași în ascensiune", s-a terminat cu o farsă de judecată la Petersburg în Senatul de guvernămînt. Abia în aprilie 1833 și în

aprilie 1835 boierii Manoli și Nicolae Crăciunescu, străini de sat, reușesc să arendeze aici, de la unii răzeși mai scăpătați, părți de moșie la un loc cu cea a Trușenilor, pădurea satului se întindea pe o suprafață de 521 des., numai a răzeșilor. Doi ani mai tîrziu este

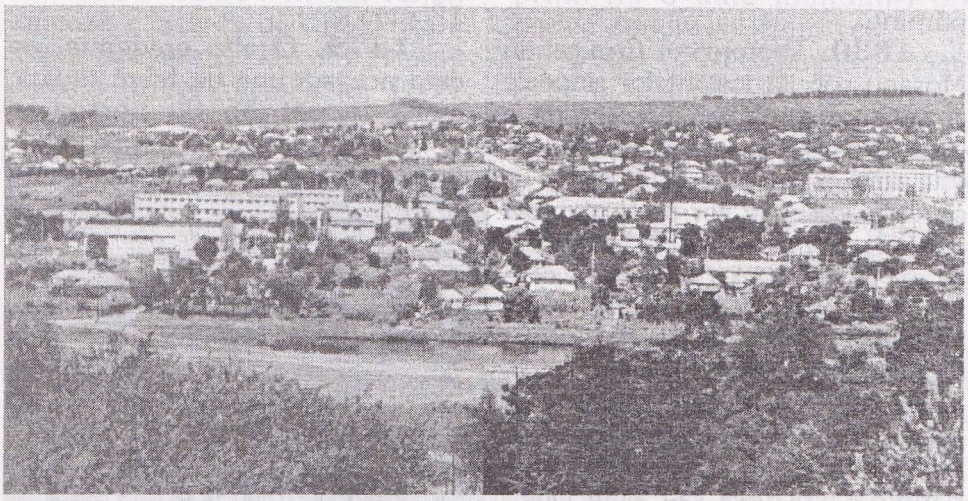

Cojușna văzută dintr-o parte

pe termene de 5 și 10 ani, plătind cîte 3.000 de ruble argint în numerar și "dela început". I. Grosul în lucrarea "Crestiane Bessarabii" ("Țăranii din Basarabia") va arăta că timp de peste 35 de ani răzeșii din Cojușna se vor judeca cu diferiți boieri, printre care și boierul Păun, pentru a-și putea păstra pămînturile, dar pînă la urmă nu mai putură răzbi prin coclaurile judecătoriilor țariste. E drept că nici străinilor nu le era dulce. Se povestește despre cazul cînd haiducii lui Toader Tobultoc l-ar fi atacat pe boierul Costache Bucur chiar în coasta satului și, măcar că era însoțit de doi surugii, i-au luat 30 de mii bani gheață. Era oleacă de avere, săracul.

În 1859 Cojușna e alcătuită din 353 de case cu o populație de 638 de bărbați și 625 de femei. Luată deschisă școala parohială bisericească și una de zemstvă. Începe să funcționeze un punct de cazat deținuții cei mînați de cazaci pe etape tocmai din Hotin, Bălți, Orhei spre Chișinău, iar de aici, prin Lozova și Nisporeni, înspre Nemțeni.

"La 1 ian. 1865 aceleași 353 de gospodării înregistrate în 1859 stăpîneau 2.488 des. de pămînt arabil și cele 531 des. de pădure - tot ale răzeșilor și nici un venetic! , constată V. Nicu. Păcat că spre sfîrșitul secolului situația se schimbă și nu în folosul celor băștinași. Bunăoară, la 1889 printre răzeși stăpîneau pămînturi și unii dvoreni pe care nimeni nu-i văzuse pe acolo în sat: Elena Stepura - Serdiucovscaia, Zinovia Osmanovscaia, Olga Rostvinscaia, Alexandra Zagorscaia, preotul Vasile Sinevici, Iulia

Malahovschi, dvoreanul Ivaşchevici ş. a., care posedau între 20, 25 şi 60-70 des. de pămînt, în timp ce satul era destul de mare, iar sătenii rămîneau în continuare cu puţin pămînt.

1830. Protoiereul Constantin Moşanu solicită instanţelor sinodale superioare şi obţine învoirea de a construi o biserică de piatră în sat. Dar este zidită numai pînă la ferestre şi se opreşte. Lucrările vor fi reluate abia după un sfert de secol (14 mai 1853), afirmă documentele de arhivă pe care le posedă preotul Chiril Damian de la biserica Sf. Gheorghe din Cojuşna de azi. Va fi gata peste doi ani (31 dec. 1856 - 24 ianuarie 1857). În timpul de faţă (a. 2002) biserica înfloreşte sub oblăduirea şi cu strădania piosului părinte Chiril. Aşa să-l ajute Dumnezeu şi pe viitor.

Alte date-repere din istoria satului:

1866. E anul epidemiei de holeră. Se nasc 99 de copii, printre care şi un viitor preot - Grigore Ciubuc, fiul preotului Gheorghe. Mor 46 de oameni, inclusiv de holeră 6.

1870. Satul e format din 465 de case în care trăiesc 1.362 de bărbaţi şi 1.132 de femei. Sînt destul de săraci. În anul următor începe construcţia primei şcoli primare. E pusă doar temelia şi lucrările se opresc din cauza secetei şi sărăciei. Abia în 1874 şcoala va fi terminată şi va începe să funcţioneze. Primul învăţător e Vasile Dimitriu. Dar contingentul de elevi e mic.

1875. Populaţia scade brusc faţă de cea din 1870: 1.116 bărbaţi şi 1.109 femei. Trăiesc în 406 case. Gospodăriile sînt mijlociii.

1876-1877. Mare "bucurie" peste poporeni: în această habă de vreme satul încartiruieşte batalionul nr. 5 de pontoane din Kiev condus de podpolkovnikul Vartminski. În vară vor muri de ciumă 18 persoane.

1879. O altă epidemie, de data aceasta una de febră tifoidă, culcă la pat 35 de persoane.

În 1906 la Chişinău a avut loc o expoziţie de producţie viticolă, la care au participat cojuşnenii Ciubuc şi Ianovschi cu struguri de pe propriile plantaţii. Ambii au fost distinşi cu medalia de aur a expoziţiei.

Autorităţile de zemstvă găsesc şi repartizează bani pentru întreţinerea unei poşte cu 12 cai.

1881. În toamnă 427 de familii răzeşeşti stăpîneau 2.500 des. de pămînt, ceea ce însemna o stare bună, dacă facem abstracţie de pămînturile acaparate la acea oră de diferiţi străini, de cele ale clerului şi ale unor funcţionari

obștești localnici, care aveau pămînt mult și bun.

1884. Răzeșii stăpîneau numai 2.144 des. de pămînt.

1896-1897. În sat funcționează o școală de alfabetizare. Clerul bisericesc, fiind foarte influient, obține (în primăvara lui 1897) închiderea școlii populare, care a activat timp de 20 de ani, iar în frumoasa ei clădire a fost mutată școala parohială bisericească. În acest an școala este absolvită de 6 elevi care au arătat cunoștințe tari la examene.

În 1966, exact șase decenii mai tîrziu, la o altă expoziție, de data aceasta la EREN a URSS, **Vera Triboi,** Erou al Muncii Socialiste, va duce faima viticultorilor din Cojușna departe de hotarele Moldovei.

1899. La 9 martie preotul Vladimir Baltaga, unul din animatorii învățămîntului parohial în sat, se retrage de la școala parohială bisericească unde a activat mulți ani. Locul lui este ocupat de un alt preot, tot din sat, Grigore Ciubuc. Din această primăvară Baltaga devine curator al instituției de învățămînt, iar peste 3 ani el va face o reparație serioasă a școlii, lucru care îl va costa 150 de ruble. Iar părintele Ciubuc, pentru osîrdie mare în lucrarea de instruire a vlăstarelor tinere din Cojușna, va primi nu o dată mulțumiri din partea conducerii zemstvei.

1900 - 1901. Școala populară trece in clădire nouă. Dar nu are bănci, scaune, table. Are nevoie de bani pentru a îngrădi aria școlii. În anul următor va fi frecventată de 94 de copii. Învățătorul Pavel Gavrilan, în vîrstă de 27 de ani, e la primul său an de activitate aici, la Cojușna. Cîțiva ani mai tîrziu (1907) va deveni membru al Societății de ajutor reciproc a învățătorilor.

1901-1902. În clădire nouă intră și școala de zemstvă, pe care o frecventează 31 de băieți și 4 fete. Învățătorul Vasile Silvestrovici primește o îndemnizație de 20 de ruble. În anii marilor tulburări sociale, ce vor urma după evenimentele revoluționare din 1917, el va deveni președinte al sovietului sătesc Cojușna și mare simpatizant al naționaliștilor din cadrul Sfatului Țării. Dar pînă atunci mai este. Acum un grup de 30 viticultori din sat cer zemstvei un ajutor (subsidiu) pentru a putea restabili plantațiile de vii atacate și distruse de filoxeră. Nu primesc nimic.

1903. Țăranii organizează o "Tovărășie de credit și economii". Starostele bisericii Paraschiv Postică

se milostivește și dă 150 de ruble pentru construcția unei căsuțe a paznicului de la biserică.

1904. Satul se află în plasa Sireți, e renumit prin viile și livezile sale. Are 934 capi de familie care posedă 2.042 des. de pămînt arabil. Majoritatea sînt răzeși. Există și cîteva familii de țărani. Aceștea au și ei vreo 12 des. de pămînt. Printre proprietarii de pămînt de toată mîna se numără nobilul Zaharia Prodan cu 22 des. de pămînt, nobila Rostvinscaia cu 57 des., nobilul Ivașchevici cu 25 des., M. Bulat cu 8 des., comerciantul Sava Ciubuc cu 14,5 des., văduva mazilului Zoe Munteanu cu 1,5 des. Zaharia Prodan își trimite toți băieții la Seminarul duhovnicesc din Chișinău, pe care aceștia îl termină numaidecît, dar nu se opresc aici. Sava va face facultatea de medicină, iar Gheorghe - pe cea de drept a Universității din Harkov, Vasile își continuă studiile la Institutul politehnic din Kiev. Doar Constantin se face preot. Împreună cu acești tineri vor mai merge la carte și vor ajunge care preoți, care specialiști în alte domenii, alți tineri din sat: Fiodor Ciubuc, fiul preotului Gheorghe (va fi și el preot); Vasile Jereghi, fiul preotului Ioan. Apoi Pavel Afanasiev, feciorul dvoreanului Ioann Afanasiev, Alexandru Prodan, fiul proprietarului Nicolae Prodan. Acesta din urmă va ajunge și el preot. Se poate spune cu certitudine, și fără a exagera, că toți acești tineri, fie că unii s-au întors în sat, fie că alții au rămas în Chișinău sau prin alte părți, anume ei au fost acei care au pus începutul marii pleiade de intelectuali ai satului de peste ani. Este și părerea preotului Chiril Damian care oficiază serviciul divin în biserica din Cojușna la acest inceput de mileniu III.

1904-1905. Cojușneanul Teodor Boțan, fost membru al echipajelor militare de pe cuirasatul "Potiomkin" și de pe vasul militar "Smolensk", participă la răscoala marinarilor. E ales membru al comitetului organizatoric, dar va fi arestat și pus pe 2 ani la închisoare. Acasă revine mai tîrziu. În 1916 este mobilizat din nou și lucrează departe de casă la o uzină militară din Nicolaev. Acolo e prins de vălmășelile revoluționare burghezo-democratice din Rusia. În 1917 e acasă.

1907. Un grup de săteni părăsesc satul și se stabilesc cu traiul în localitatea Timofeevka din ținutul Primoriei.

1908-1909. Școala populară e frecventată de 105 copii. O absolvesc 5 elevi buni. În școala de zemstvă sînt înregistrați 55 de copii și o absolvesc doar doi. Zemstva repartizează 620 ruble pentru întreținerea școlii. Se îmbolnăvește psalmistul Vasile Silvestrovici și primește de la zemstvă 50 de ruble pentru tratament. În sat sînt înregistrate 66 de cazuri de febră tifoidă.

1910. Satul are 700 de gospodării cu o populație de 3.279 de oameni. Posedă 2.425 des. de pămînt propriu, 10 des. de nadeluri (loturi). Au o școală obștească, una de zemstvă și una parohială bisericească. În acest an se nasc 153 de copii și sînt înregistrate 38 de căsătorii.

1911. Administrația zemstvei își amintește că acum cîțiva ani a refuzat să ajute un grup de viticultori

din sat şi le repartizează un lot de 1.300 de butaşi de portaltoi de soiuri americane. Donaţia e făcută în scopul de a înfiinţa o şcoală şi o pepinieră de butaşi de soiuri europene.

1912-1913. Satul e alcătuit din 625 de gospodării cu o populaţie de 3.535 de oameni. Majoritatea sînt români ortodocşi. Printre proprietarii de pămînt se numără Nicolae Botezatu cu 25 des. şi feciorii săi Vladimir şi Nicolae cu cîte 25 şi 20 des., Vasile Darie cu 43 des., Sava Ciubuc cu 41 des. Pentru prima dată la Dumitru Damaschin acasă e organizată o crescătorie de viermi de mătase. Un an mai tîrziu experienţa va fi preluată şi de Grigore Medresco. Este închisă băcănia lui Zamfir Bocanesco. Şcoala parohială e frecventată de 120 de copii, cea ministerială cu o clasă - de 128, iar cea de zemstvă - de 53 de copii.

În prezent fabrica de vinuri din Cojuşna produce zeci de articole viti-vinicole de înaltă calitate, care se exportă în mai multe ţări ale lumii

1913-1914. Ani grei. Din cauza filoxerei satul rămîne numai cu 531 des. de vii. Zemstva merge la noi penalităţi şi închide băcănia lui Dumitru Damaschin, moara de vînt a lui Pavel Boţan. În şcoala zemstvei cam acelaşi contingent de elevi - 28 de băieţi şi 29 de fete. Săracul Dumitru Damaschin cere o bursă pentru a-l trimite pe feciorul său Mihail la o şcoală din Chişinău. Nu se ştie dacă primeşte ori nu. Văduva lui Ioan Solonari - Şelari adresează şi ea o rugăminte la zemstvă pentru a-şi putea plasa la un orfelinat pe cei trei copii rămaşi fără întreţinător: Maria de 14 ani, Elena de 12 ani şi Mihail de 7 ani.

1915. Satul are o populaţie de 3.647 de oameni (1.830 de bărbaţi şi 1.817 femei). Gospodării slabe. Ţin doar 609 vite albe şi 100 de cai. În cele trei şcoli - de zemstvă, ministerială şi parohilă - învaţă doar 267 de copii. E cel mai mare contingent din ultimii ani, dar foarte mulţi copii de vîrstă şcolară rămîn în afara învăţămîntului. În continuare sînt închise cîrciuma lui A. Boţan, băcănia lui M. Pelin şi beciul lui F. Boţan. Vine revoluţia rusă.

1917. S. Cojuşneanu şi L. Bulat în cartea "Paşi în ascensiune" scriu despre acele timpuri: "În toamna lui 1917 la semnalele clopotelor bisericii din sat, cojuşnenii au ocupat pămînturile şi acareturile proprietarilor Zamfir Prodan şi Nicolae Botezatu, au pus mîna pe hambare şi au început să împartă

cerealele și moșia... În decembrie țăranii din Căpriana, Cojușna, Ciuciuleni, Lozova au tăiat fără permis lemne din pădurea proprietate privată. La Cojușna, cînd pădurarii au vrut să-i oprească, aceștia au ripostat spunînd că pădurea a trecut în proprietatea poporului. Atîta doar că nu va dura prea mult această "proprietate deplină a poporului", pentru că un an mai tîrziu Basarabia va deveni parte a României.

1931 - 1932. Populația 4.262 de oameni. Poșta rurală e la Strășeni, tribunalul și judecătoria de ocol - la Chișinău; au primărie, percepție, biserică, o școală medie și 3 - primare, cîteva băcănii. Funcționează banca "Podgoreanul", cooperativa forestieră "Ștefan cel Mare" și cooperativa de consignații "Folosul nostru". Au mori Nicolae Pelin și Nicolae Prodan (cu motor). Ion Neamțu a adus o treierătoare, iar Atanase Boțan a deschis un restaurant. Avea mult pămînt Atanase Prodan - 30 ha de arabil și 4 ha de vie. Tot 30 ha de arabil și 4 ha de vie avea și Nicolae Boțan. Vii mai aveau Nicolae Prodan (3 ha) și Sava Ciubuc (5 ha). Pentru tot felul de servicii existau meșteri buni: croitorul Mordco Știvelman, lăcătușii Dumitru Marcu și Vasile Jereghi, tîmplarul Gheorghe Pelin, cizmarii Sava Crestia, Atanase Gonța și Vasile Unguru. Aveau și un zidar - Constantin Zoltan, chiar și un măcelar - Fiodor Servan.

Cînd în primăvara lui 1970 a fost inaugurat monumentul consacrat cojușnenilor căzuți în războiul din 1941-1945, flacăra focului veșnic a aprins-o această bătrînă care se numește Parascovia Bivol, mamă a opt copii. Doi dintre ei - Nicolae și Feodosie - au murit pe front, iar al treilea s-a întors acasă rănit. Cu ce inimă a aprins femeia acel foc veșnic numai una ea cunoștea. Mulți ani după aceea sătenii și-au tot adus încoace copiii de mînuță, îmbrăcați frumos de sărbătoare, cu buchete de flori în brațe. Cu inimile îndurerate veneau, dar cu multă duioșie în suflet și cu sentimentul memoriei pentru cei morți împăcat. Azi mătușa nu mai este în viață, monumentul se cam ruinează, focul veșnic s-a stins, iar memoria sătenilor... Memoria sătenilor, dacă nu lucrezi la ea cu pietate, se macină încetișor, se năruie...

1933. Funcționează 3 școli primare: la cea de băieți sînt înscriși 203 elevi. Au învățători cu experiență: Elisabeta Gațu, Elena Cazacu, Ion Pleșca și Alexe Arvat. La școala de fete sînt înregistrate 195 de eleve. Aici fac lecții învățătorii Alexandra Arvat, Maria Dumbravă și Lidia Popovici. Exista și o școală mixtă frecventată de 176 de elevi. Învățătorii Nichita Neluș, Olga Pleșca și Zinaida Neluș sînt niște tineri de vîrste cuprinse între 23 și 29 de ani. În luminarea poporului de rînd un rol mare a jucat "Frățimea Nașterea lui Hristos", mai ales în tipărirea și răspîndirea literaturii religioase. Cum mai toată această literatură era scrisă în limba rusă, membrii Frățimii traduceau din gros. Exista o comisiune printre membrii căreia, alături de protoiereii Grigore Dînga, Mihail Plămădeală, Iustin Ignatovici, preoții Macarie Untu, Alex. Bălțătescu și ieromonahul Gurie, activa și protoiereul Vladimir Baltaga din Cojușna. Toți au luptat pentru oficierea slujbelor în biserici în limba română.

1940. 30 iunie. În sat își face apariția o mașină militară însoțită de cîteva motociclete cu ostași sovietici. În zile numărate la Cojușna este înființat un soviet sătesc în frunte cu Marcu Delenciuc și Petru Madan. Satul are o populație de 4.664 de oameni.

1941. Populația scade cu peste 400 de oameni (4.230). Satul e alcătuit din 1.013 clădiri, are 3 școli a cîte o clasă. Lumea e foarte agitată. La 22 iunie incepe războiul și sătenii vor da un ajutor armatei sovietice alcătuit dintr- un convoi de 25 de care încărcate cu mântăli, pături, medicamente. Peste o lună rușii se retrag și în sat din nou începe să funcționeze primăria în frunte cu primarul Andrei Neamțu și șeful de post plutonierul Ion Renolu. Peste 200 de bărbați au fost mobilizați pe front, dintre care mulți vor cădea în lupte. Iată numele lor:

Vasile Aromânesei, Nicolae Balan, Ion Baciu, Andrei Bivol, Feodosie Bivol, Petru Bivol, Vasile Bivol, Zaharia Bivol, Constantin Bogdănaș, Mihai Calev, Ilie Căpățină, Ion Căpățină, Vasile Cireș, Ion Certan, Vasile Certan, Fedot Chirică, Pavel Cricovan, Foma Cristea, Ion Cojocaru, Vasile Cojocaru, Petru Damaschin, Vasile Damaschin, Nicolae Darie, Andrei Doraș, Leonid Dumbravă, Petru Enciu, Nicolae Gapura, Afanasie Grigoraș, Vladimir Grigoraș, Foma Jereghi, Gheorghe Jereghi, Vasile I. Jereghi, Vasile Gh. Jereghi, Vasile I. Jereghi, Nicolae Manole, Vasile Manole, Ion Minciună, ??? Mîndrescu, ??? Mîndrescu, Andrei Modîrcă, Vasile Munteanu, Ion Mustea, Nicolae Nani, Pavel Nani, Vladimir Nani, Pavel Nastas, Nicolae Neamțu, Afanasie Nicolae, Boris Pelin, Gheorghe Pîntea, Foma Poiată, Gheorghe Poiată, Ion Poiată, Andrei Postolache, Sava Raiu, Nicolae Rusu, Petru Sava, Ion Silion, Gheorghe Solonari, Vladimir Stegărescu, Vasile Stegărescu, Andrei Suruceanu, Vasile Știrbu, Vasile Todos, Vasile Vidrașcu, Ion Vîlcu, În sat moare și aviatorul locotenent **Nicolae Zinevici.**

1945. Lumea începe să-și revină după groaznica suferință. Pornește munca pașnică. În sat

începe să funcționeze filiala întreprinderii cooperației meșteșugărești de pe lîngă Uniunea cooperativelor raionale Chișinău, în secțiile și atelierele căreia muncesc 75 de săteni: fierari, lăcătuși, botnari, pielari, tricoteze.

1946-1947. Crîncena secetă și foametea răpesc sute de vieți omenești. Azi generațiile care se năsteau în acei ani nu țin minte nimic despre marea năpastă. Numele celor măcinați la rîșnița neîndurătoare au rămas doar pe crucile din cimitir.

Acum 4 decenii și ceva doi tineri își vor lega viața de Cojușna și nu se vor mai rupe de ea. Se numesc Gheorghe și Elena Mereuță. În toți acești ani doamna Elena nu va lipsi nici o zi de la biblioteca școlii, precum nu va lipsi nici domnul profesor din fața elevilor. Si azi sînt tot aici, alături de colegii mai în vîrstă sau mai tineri: Zinaida Ivanesi, Gheorghe Bogdănaș, Silvia Bogdan, Elena Cobîleac, Gheorghe Boșcăneanu, Zinaida Coșleț, Lidia Suruceanu, Ecaterina Prodan, Valentina Darie, Gheorghe Ostafiiciuc. Nu-i putem numi pe toți pedagogii de la școala medie de aici, dar cu siguranță toți fac o mare și neprețuită lucrare: instruiesc și educă mereu copiii și tineretul Cojușnei. Prezentul și viitorul satului.

1948. Pe baza întovărășirii țărănești "Molotov" este înființat artelul agricol "Pravda" ("Adevărul"). Va activa pînă în 1949, cînd își va schimba denumirea în "Garda Tînără". Cuprindea 108 gospodării țărănești.

1949. Populația este alcătuită din 4.390 de români basarabeni, 18 ruși, 6 ucraineni și 5 persoane de alte etnii. Începe "deschiaburirea". Pînă la acest an au fost deportate zeci de familii cu stigmatele de "colaboraționiști", "dușmani ai poporului", "culaci". Mulți nu vor mai reveni acasă nici peste ani. Unii vor fi reabilitați mai tîrziu, alții așa vor rămîne "dușmani ai puterii sovietice" pentru totdeauna.

În 1941 au fost represați **Dumitru** și **Elisaveta Damaschin** cu fiicele sale **Eugenia, Vasilisa** și **Elena** și fiul său **Haralampie; Leonid (Leonida) Damaschin; Ion Tudos,** membru al Partidului Național Liberal, condamnat la moarte pentru propagandă antisovietică; **Petru Tudos,** condamnat pentru atentat la viața președintelui sovietului sătesc, mort chiar în același an și reabilitat abia peste jumate de secol (1990); **Ion Vasilașcu,** condamnat la 5 ani de închisoare pentru apartenența la Partidul Na-țional Creștin (reabilitat în 1990).

În 1945 au fost condamnați la diferite termene de privațiune de libertate pe diferite motive și acuzații **Vasile Boțan, Constantin Muntean, Sava Muntean, Dumitru Pelin, Anton Samoil, Gheorghe Silion, Gheorghe**

Samoil, Gheorghe Silion, Gheorghe Triboi. Toți au fost reabilitați în 1990.

În 1946 a fost condamnat la 5 ani închisoare **Nicolae Darii,** pentru neachitarea impozitului agricol.

1951. Kolhozurile "Pravda" și "Garda Tînără" sînt comasate și formează o singură gospodărie "Biruința", iar 2 ani mai tîrziu va acapara și colectiva "Puti k kommunizmu" ("Calea spre comunism") din Ghidighici. Astfel gospodăria din Cojușna devine una dintre cele mai mari în fostul raion Strășeni.

1952. Satul se întărește din toate punctele de vedere. Vinde statului 2.500 centnere de poamă și obține un venit global de circa un milion și jumătate de ruble. În Moldova nu există un alt sat care să aibă o plantație de aproape 700 ha de vii. Ele dau circa 90 la sută din tot venitul gospodăriei. Atîta doar că cea mai mare parte din acest venit, cum se spunea pe atunci, era "livrat la stat". Au spital pentru 75 de paturi, casă de nașteri, 4 creșe, o grădiniță de copii, o școală medie, una de 7 ani și două școli primare. Satul este telefonizat (are 100 de aparate).

Și acești oameni, Gheorghe și Maria Constantinovici, au educat mulți copii: e adevărat că nu chiar atîția cîți au educat profesorii Mereuță, dar, de bine de rău, și în familia lor au crescut și trăiesc și azi patru fete și șase băieți. Lumea îi știe de oameni așezați la rosturile și gospodăriile lor. Aici îi vedeți pe bătrîni la vîrsta de 60 de ani și chiar dacă timpul le-a brăzdat chipurile, sufletele le-au rămas cu aceeași mare dragoste pentru propriii copii și nepoți, precum și pentru toată lumea.

1960 - 1962. Gospodărie cu o puternică cultură a viilor. Anual livrează către stat cîte 1.162 tone (a. 1960), 2.600 tone (a. 1961) și 3.600 tone de struguri (a. 1962). Au baie, bucătărie de lactate, cafenea, brutărie, cîteva magazine, drumuri bune. Gospodarii și-au construit cca 600 de case noi. Satul are 38 de tractoare, 6 buldozere, 55 de camioane, 3 autoturisme, o autobasculantă.

1966-1967. Pe teritoriul satului începe să funcționeze o fabrică de vin care îi aparținea satului vecin Trușeni. **Vera Triboi,** șefa unei brigăzi de viticultori, Erou al Muncii Socialiste, prezintă la Expoziția Realizărilor Economiei Naționale de la Moscova producția viticultorilor din sat.

1971. Viticultorii din Cojușna au vîndut la stat cea mai mare cantitate de struguri din întreaga istorie a satului: 8.554 de tone.

1977. "În februarie kolhozul "Biruința" este transformat în sovhoz - fabrică, iar în toamna aceluiași an, pe baza lui, a

La 6 aprilie 2002, în Sala consiliară a primăriei din comuna Santa Vittoria in Matenano (Italia), a fost semnat Actul de înfrățire a s. Cojușna cu localitatea italiană, document care angaja părțile la o colaborare prin acorduri de cooperare, dezvoltare socio-economică și culturală, de cunoaștere și prietenie reciprocă. În secvența de față e surprins un moment de la ceremonia semnării Actului, la care a participat și Valentin Ciumac, ambasadorul RM în Italia (al doilea din dreapta), Francesco Mancini, primarul comunei italiene, Vladimir Nani, primarul, și Svetlana Fulga, secretara primăriei din Cojușna.

Laboratorului republican științific de producție și a fabricii de vin din Trușeni, a fost fondat Sovhozul Tehnicum Moldovenesc de Viticultură. El avea menirea de a pregăti agronomi vieri "pentru toată republica".

1979. Satul avea o populație alcătuită din 3.157 de bărbați și 3.349 de femei.

1982-1983. Venitul global al gospodăriei este de 3,5 mln de ruble. Cel mai mare venit îl aduce viticultura, dar nu sînt neglijate nici pomicultura, legumicultura, culturile tehnice și zootehnia.

1988-1989. Satul e alcătuit din cca. 8.000 de locuitori. Dar are numai 1.800 ha de pămînt arabil, fapt ce duce la înstrăinarea lumii ce nu mai are de lucru în sat. Terenurile intravilane ocupă o suprafață de 73 ha, drumurile și șoselele - cam 170 ha. Din cca 3.500 de gospodari apți de muncă 2.000 lucrează în Chișinău, iar în sat - abia 1.500, inclusiv la culturile de cîmp nu mai mulți de 300 de săteni.

1990. La alegerile din 25 februarie cojușnenii au ales 2 deputați în Parlamentul republicii: **Ilie Bratu** și **Mihai Poiată.**

1991. La o adunare a tuturor locuitorilor s. Cojușna, care a avut loc la mijlocul lunii martie, 7.068 de oameni au votat contra desfășurării referendumului unional stabilit pentru ziua de 17 martie. În ziua de duminică, 2 mai, țăranii din sat care vor să lucreze propriul pămînt au deschis conferința de constituire a Alianței Țăranilor Liberi. A fost adoptat statutul și programul de activitate, precum și un comitet executiv constituit din 17 persoane. Președinte interimar al Alianței a fost ales **Semion Certan.**

1994. Satul este alcătuit din 2.300 de gospodării. Populația - 7.013 oameni (3.309 bărbați și 3.704 femei), majoritatea români. Apți de muncă - 3.720. Între-

prinderi individuale - 2. Gospodăria colectivă "Biruința", fabrica de vinuri cu o capacitate de prelucrare de 10.000 tone de struguri anual și cu o capacitate de păstrtare de 200.000 decalitri de vin. Producția fabricii este exportată în mai multe țări. Sectorul obștesc - 319 ha de pămînt arabil, 455 ha de vii, 186 ha de livadă. Sectorul individual - 322 ha de pămînt arabil, 82 de bovine, 869 de porcine, 320 de ovine. Fondul locativ - 220 mii mp. Case, apartamente - 2.311, dintre care au instalații de apă 510, folosesc gaz lichefiat în butelii 2.300. Fîntîni - 370. Au zece magazine, 4 cafenele, frizerie și baie, spital și policlinică, 3 grădinițe de copii, 2 școli cu predarea în limba română, 4 biblioteci, casă de cultură, stadion și oficiu poștal.

1995. La alegerile din 16 aprilie 1995 din 4.902 alegători la urne s-au prezentat 632, dintre care 126 au votat pentru Alianța Forțelor Democratice, pentru Partidul Democratic Agrar - 248 de alegători și 136 de alegători - pentru un deputat independent. Restul...

În prezent Cojușna are o populație de 7.000 de oameni.

Satul a dat țării o întreagă pleiadă de personalități marcante în cele mai diferite domenii de activitate, printre care:

Interpreții de muzică ușoară **Anatol Bivol** (n. 25 sept. 1960) și sora sa **Irina** (n. 1 martie 1969) provin din familia de muncitori Ion și Eudochia Bivol. După absolvirea școlii medii din sat, fratele și sora vor merge la carte mai departe: Anatol va urma medicina, apoi Școala de muzică "Ștefan Neaga" din Chișinău, iar Irina, pășindu-i pe urme cu 9 ani mai tîrziu, va face mai întîi pictura, apoi - aceeași Școală de muzică "Ștefan Neaga" și In-tul "G. Musicescu", ambii la dirijare. În lumea muzicii Anatol debutează cu piesa "Întîlnire" (interpretată de A. Lazariuc), iar peste ani compozițiile sale le vor cînta O. Ciolacu, M. Dolgan (formația "Contemporanul"), R. Vodă (formația "Fagure"), I. Suruceanu ("Real"), Gh. Țopa, N. Crulicovschi ș.a. Marele botez al duetului "Frații Bivol" se produce la Festivalul "Talente tinere" din Iași în 1991, de unde se întorc învingători cu Premiul Laureaților la palmares. Ca formație independentă duetul Irina și Anatol Bivol este cunoscut marelui public din 1993. Turnee de creație împreună cu mai multe formații din republică, cît și de sine- stătător, au avut în Germania, România, Tunisia, Rusia și "Moldova -n lung și-n lat", cum le place să se laude frumos tinerilorilor Bivol. Cele mai cunoscute compoziții: "Întîlnire", "August", "Toate toamnele la Moldova", "Ochii tăi", "Florile dragostei", "Hai, la dans!" ș. a.

Irina și Anatol Bivol

La vîrsta de 58 de ani (n. 1938) **Semion Certan** devine deputat în Parlamentul Republicii Moldova. După ce îşi face studiile medii în satul natal, se înscrie la Institutul Agricol din Chişinău la facultatea Viticultură şi Pomicultură. Va activa în domeniul învăţămîntului superior şi de cercetări ştiinţifice. Doctor habilitat în ştiinţe economice. Conferenţiar universitar. În duminica de 2 mai 1991 o parte din ţăranii din Cojuşna care vroiau să lucreze propriul pămînt în mod individual au deschis Conferinţa de Constituire a Alianţei Ţăranilor Liberi. Au adoptat un statut, au elaborat un program de activitate, au ales un Comitet Executiv alcătuit din 17 persoane, iar în funcţia de preşedinte al Alianţei a fost ales Semion Certan. Din partea Alianţei va fi desemnat şi ca deputat în Parlamentul RM încluzîndu-se în blocul electoral "Blocul Ţăranilor şi Intelectualilor". În Parlament va activa ca memru al Comisiei pentru buget şi finanţe.

Semion Certan

Economista **Larisa Iachim.** (n. 10 febr. 1955), după terminarea studiilor medii, se înscrie şi absolveşte Institutul Politehnic din Chişinău la specialitatea planificarea industriei. A activat în calitate de specialist în diferite unităţi şi instituţii economice de stat din RM. Înaltul profesionalism şi activismul devotat cauzei comune au lansat-o în viaţa politică a ţării şi este aleasă deputat în Parlamentul RM din partea "Partidului Democrat Agrar", membră a căruia a fost chiar de la înfiinţarea lui. A îndeplinit funcţia de Secretar al Comisiei pentru economie, industrie şi privatizare a Parlamentului RM.

Larisa Iachim

Victor Sava (n. 15 mai 1938). Studii: şc. medie din satul natal (1959), In-tul Pedagogic din Tiraspol, facultatea geografie şi biologie (1964), Doctorantura la Grădina Botanică a RM (1967-1970). Activităţi: profesor de geografie şi biologie la şc. medie din s. Recea, (Străşeni), cercetător ştiinţific inferior, apoi superior, sef al laboratorului Floricultură, profesor universitar la In-tul de Ştiinţe Reale al USM (1998), doctor habilitat în biologie (1991). Efectuiază cercetări ştiinţifice în cadrul laboratorului Floricultură, unde sub conducerea sa este creat un bogat fond genetic de plante decorative, în baza căruia a fost elaborat şi editat "Sortimentul de plante decorative pentru amenajarea spaţiilor verzi din Moldova" (1990) Colaboratorii Laboratorului, unde activează pînă în prezent venerabilul savant, folosind metode de hibridizare naturală şi artificială, au obţinut noi soiuri de ruji de toamnă, crizanteme, bujori, cane, gheorghine, crini galbeni ş. a., cu o înaltă decorativitate, productivitate şi rezistente în condiţiile pedoclimatice ale Moldovei. A publicat peste 300 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 2 monografii, 2 cărţi de popularizare, 7 broşuri. Autor a 70 de brevete de invenţie şi adeverinţe pentru ob-

ţinerea noilor soiuri de plante decorative. Sub conducerea sa au fost elaborate şi susţinute 2 teze de doctor în ştiinţe. Principalele publicaţii de autor şi coautor: "Primenenie microelementov v ţvetovodstve", "Introducţia odnoletnih decorativnîh rastenii v Moldavii", "Crizanteme", "Trandafiri" ş. a. Distincţii: Medalia de argint a EREN a URSS (1984), Medalia de bronz a EREN a URSS (1986), Medalia "Inventator al URSS" (1987), Laureat al Premiului Prezidiului AŞM (1995). Om emerit în ştiinţe.

Victor Sava

Mihai Poiată (n. 4 dec. 1949). Studii: şc. medie în satul natal, Facultatea Filologie (specializarea jurnalistică) a USM (1972), Cursurile superioare de scenaristică şi regie ale Comitetului de Stat al URSS pentru Cinematografie (Moscova). Activităţi: redactor, redactor superior la redacţia muzicală RADIO MOLDOVA, autor şi prezentator al emisiunilor "Orizont-club", "Maraton sonor", "Fono-caleidoscop duminical" şi a. Studioul "Moldova-film"- redactor, membru al Colegiului pentru scenarii, redactor-şef al Asociaţiei de creaţie "Arta"; Ministerul Culturii – membru al Colegiului pentru dramaturgie şi creaţii muzicale (1985-86); redactor-şef al studioului "Moldova-film"; preşedinte al Concernului de stat "Moldova-film", vice-ministru al culturii; vice-director general al Centrului Naţional de cinematografie; deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990-94); şef al atelierului de dramaturgie la Academia Internaţională de Drept Economic şi Arte Audiovizuale, profesor de teorie şi măiestrie a dramaturgiei filmului de ficţiune(1994-99); Membru al consiliului Fundaţiei Internaţionale pentru Cooperarea Ţărilor din Europa Centrală şi de Est - proiectul ALFA-TV, Budapesta (1995-2000); redactor al săptămînalului DE FACTO (ediţia română); lector superior la Universitatea de Stat a Artelor (teoria dramei, dramaturgia filmului de ficţiune, dramaturgia clipului publicitar). Membru al Uniunii Scriitorilor şi al Uniunii Cineaştilor, conferenţiar universitar. Creaţii: piesele "A patra latură a triunghiului", "Melodia de după perete", "Drumul trece prin casă", "O insulă nelocuită pentru cinci persoane", "În lipsa celor prezenţi", "Tentaţia contactelor imposibile", ş. a. Filme: "Anastasia Lazariuc" (documentar - scenariu), "Vlad Ioviţă" (docmentar – scenariu), "Voiaj de nuntă în trei" (lung-metraj ficţiune - scenariu), "O primăvară care a început în... octombrie" (lung-metraj documentar – scenariu, regie şi producător). Volume: "Monolog în patru voci", "Tentaţia contactelor imposibile". Laureat şi premiat al mai multor concursuri republicane şi unionale. Medaliile "Meritul civic" şi "Mihai Eminescu".

Mihai Poiată

Ileana Ţurcanu (n. 9 martie 1959). Studii: şc. medie în satul natal, Institutul Politehnic din

Chișinău, facultatea tehnologia alimentară. Cînta încă de acasă, cu taraful "Cojușna". La Politehnică este observată numaidecît de maestrul Isidor Burdin, care o va îndruma timp cît își va face studiile. Prin 1982 e invitată să participe la concursul "Cîntați cu noi", pe care îl cîștigă cu melodiile "Mama toarce cu fuiorul" și "Moldovă, pămînt cu flori". Între timp își va definitiva studiile superioare și va cînta, la invitația maestrului Vasile Goia, în orchestra "Miorița", condusă de acesta, în componența căreia va face un turneu în Anglia cu melodii populare "Fetele din Moldova" ș. a. (1984). Va cînta și imprima și cu orchestra lui Vasile Crăciun. Apoi e solistă la formația "Rapsodia" de la Filarmonica de Stat (condusă de Victor Copacinschi). După 1987 cîntă la "Mugurel" (conducător Ion Dascăl) și la "Barbu Lăutarul", invitată de Petre Frecăuțanu, care conduce orchesra (1991). Cu aceste orchestre și formații va înregistra mai multe piese ce vor intra în fondul radiodifuziunii moldovenești. În 1992 participă la Festivalul "Crizantema de argint" (România). Cîntă romanțe, printre care și "N-ai să știi nici odată" din repertoriul Ioanei Radu. la Marele Premiu. O realizare de ultimă oră e caseta cu înregistrări alături de orchestrele "Barbu Lăutarul", "Folclor", "Mugurel", întitulată "Pentru maica mea cea bună", ce include mai multe piese: "Dor de sat", "La Iordan, la Rîul Sfînt", "Anii trec, "Mama cîntă cu fuiorul" ș. a.

Ileana Țurcanu

Vladimir Modîrcă (n. 27 mai 1949). Studii: șc. de 8 ani din satul natal, Tehnicumul de Construcții (1968) și In-tul Politehnic din Chișinău (1976), la ambele instituții urmează facultatea Arhitectură. Activități: arhitect la "Centrul NOT" din Chișinău, arhitect la In-tul "Chișinău-proiect" (1976-79). Din 1979 pînă în 1989 arhitect-șef la același institut. Din 1989 arhitect-șef al or. Chișinău. Președinte al Uniunii Arhitecților din RM (1999). E autorul mai multor proiecte de edificii cu menire social-culturală, care înfrumusețează capitala Moldovei. Premiul Național în domeniul arhitecturii. Om emerit. Arhitect emerit al RM.

Surorile **Ludmila** (n. 1952) și **Larisa Bulat** (n. 1958), după absolvirea șc. medii din sat, fac studiile la Universitatea de Stat din Chișinău: Ludmila - la filologia română, iar Larisa - la biblioteconomie. Ulterior, Ludmila Bulat pe parcursul mai multor ani va lucra la editura "Cartea Moldovenească"/"Universitas" în calitate de redactor de carte. A profesat și domeniul traducerilor. Acum (a. 2002) e redactor de limba română la Centrul Național de Standardizare. A scris împreună cu S. Cojușneanu o istorie a Cojușnei, la care am făcut mai multe referiri în articolul de față. A mai scris o carte, absolut tulburătoare, "Românii moldoveni de dincolo de Bug" (CIVITAS. Chișinău, 2002), în care vorbește despre destinele basarabenilor plecați, la îndemnul Împărătesei Ecaterina II a Rusiei, în

gubernia Elizavetgrad (azi reg. Kirovograd). Printre acei basarabeni au fost și buneii surorilor Bulat. În una din cele 7 piese ale cărții autoarea a descris și destinul mamei sale, dusă cu forța în Germania de ocupanții nemți în 1943. După război mama fetelor va face studii la Institutul Pedagogic din Tiraspol și mulți ani la rînd va preda matematica și fizica la școala din Cojușna, baștina strămoșilor ei în-străinați demult.

Larisa Bulat, după terminarea Universității, activează timp de peste 2 decenii în diferite funcții la Biblioteca Națională, unde o aflăm muncind și azi. Cunoscătoare calificată a fondurilor bibliotecii, ea a sprijinit cu atașament și ajutoare dezinteresate pe toți colaboratorii lucrării "Localitățile Republicii Moldova" chiar de la începutul elaborării și apariției primelor

Lugmila Bulat

Larisa Bulat

volume, pentru care atașament și ajutoare îi aducem mulțumirile noastre și pe această cale.

Așezată in inima Moldovei, Cojușna n-a fost ocolită de nici o cumpănă pe care le-a înfruntat țara. Feciorii ei au trecut cu destoinicie încercările și vicisitudinile tuturor timpurilor. În cel de-al doilea război mondial satul a trimis pe front peste 200 de bărbați, dintre care ap-roape

Petru Codreanu

70 au că-zut în lupte, iar ceilalți s-au întors cu răni ce i-a chinuit toată via-ța. La conflictul armat din Unga-ria (1956) a participat **Afanasie Bivol**; în Afganistan au fost duși să lupte **Ion Balan, Vasile Bolduratu** și **Nicolae Gabura**; la Cernobîl au dat o mînă de ajutor **Zahar Aromânesei**, **Nicolae Balan, Grigore Bogdănaș, Vasile Chiosa, Vladislav Chiseliov, Grigore Lazăr, Nicolae Mîn-drescu, Vasile Mustea și Ion Solonaru**; în Transnistria au luptat **V. Arpentin, V. Barbaroș, N. Bejan, I. Berestean, S. Beșliu, I. G. Bivol, I. P. Bivol, I. V. Bivol, V. Bogdănaș, I. Bolduratu, A. Bota, A. Botezatu, A. Catlabuga, V. Darie, I. Delendrea, S. Dontu, V. Dumitraș, N. Frecăuțanu, V. Frecăuțanu, A. Gavril, L. Gherman, A. Jereghi, V. Jereghi, V. Hîrjeu, I. Mereuță, I. Midor, N. Mîndrescu, T. Munteanu, P. Mursa, V. Mustea, M. Nani, N. Nastas, P. Nicolai, I. Raiu, V. Reaboșapca, D. Rotari, A. Saban, V. Sandu, A. Sava, I. Servan, T. Stegărescu, V. Stegărescu, N. Stratu, T. Suruceanu, P. Șchiopu, A. Tesa, S. Vasilache, V. Vidrașcu, A. Zaltur și V. Zaltur**. Au avut noroc și s-au întors acasă toți în viață. Numai **Petru Codreanu**, care a plecat voluntar împreună cu toți, nu a mai venit înapoi. Abia împlinise 30 de

a plecat voluntar împreună cu toți, nu a mai venit înapoi. Abia împlinise 30 de ani (.19 iunie 1962 - 26 iulie 1992), cînd glontele dușman l-a răpus pe platoul de la Coșnița. Nu l-au mai dus la Călmățuiul lui de prin părțile Hîncești lor, unde s-a născut, ci l-au înmormîntat frumos la Cojușna, unde a lăsat cînd a plecat la război o soție tînără și două fetițe care l-au petrecut în ultimul drum și l-au bocit ca pe un tată drag și soț iubit care le-a fost totdeauna.

Cojușnean e și pictorul **Gheorghe Cireș,** un mare îndrăgostit de baștina sa.

Ion Țâbuleac

Bibliografie:

Ballas M. Vinodelie v Rossii. S.Petesburg, 1899.

Balan T. Documente bucovinene. Vol. I. Cernăuți, 1933.

Constantinescu O. O., Stoian I. I. Din datina Basarabiei. Chișinău, 1936.

Cronici turcești privind Țările Române. Vol. II. București, 1974.

Dăscălescu N. Regiunea codrilor Basarabiei. Chișinău, 1936.

NOTĂ DE UZ ACTUAL.
Cod poștal - MD-3715. Primar - Vladimir Nani.
Tel. primăriei - 8-247-13-236. Directorul Liceului - Maria Prodan.
Directorul școlii medii - Gheorghe Ostafiiciuc.
Preot paroh - Chiril Damian.

Cojușnenii cred că marele clasic al literaturii române Alecu Russo s-ar fi născut anume în satul lor. Pentru această frumoasă credință a lor, în anul deschiderii la Cojușna a Liceului, toți au dorit ca acesta să poarte numele clasicului "consă-tean". Așa se face că de la 1992 e instituția va fi una dintre cele mai îndrăgite de tineretul studios al satului. În cadrul de față sînt surprinși profesorii Liceului la acea oră de frumoasă inaugurare. Majoritatea dumnealor se află și azi la liceu și fac lecții cu elevii.